

Nekem ünnep

Ghyczéné Gyenes Judith, Maléter Pál özvegye szerint a TIB-ben megtévesztett, naiv emberek és „pozícióra törtetők” lettek a hangadók. Gyenes Judittal arról beszélgettem, milyen érzés ma '56-osnak lenni, hogyan látja a férjét ért különböző támadásokat. Maléter Pálnak, mint ismeretes, a Magyar Köztársaság elnöke tavalay az 1956-os Emlékérmeket posztumusz adományozta.

– Nagy Erzsébet lemondott a TIB elnöki tisztségéről, Kopácsi Sándor úgyszintén kilépett az elnökségből, sokan pedig, az alapító atyák közül, mint Vásárhelyi Miklós, Hegedűs B. András, félreálltak. Mi folyik a TIB-ben?

– Már 1991-ben is ritkán „fordultam elő” a Történelmi Igazságtétel Bizottságban. Mivel akkor még az Orvostörténeti Múzeumban dolgoztam, ez lekötötte az időmet. A megalakulás időszaka viszont egyértelműen szép, forrongó és lázas időszak volt. A TIB katonai szekciójának csak tiszteletbeli tagja voltam és dolgoztam a szervezet kegyeleti bizottságában. Az első időkben, tehát 1988-ban nagy lelkesedéssel vettem részt a TIB munkájában. Amint az első torzalkodások elkezdődtek, nem éreztem már jól magam a bizottságban. Egyre több lett a vita, a széthúzás. Sajnos úgy látszik, igaz az, hogy mi magyarok, ha békés időket élünk, annyifelé húzunk, ahányan vagyunk. 1956 vulkányszerű kitörés volt a magyar és a világtörténelemben. Akkor ránk figyelt a világ és akkoriban nem volt széthúzás.

– A TIB-ben sem volt mindig ilyen megosztottság...

– Sajnos a TIB-ben nem most kezdődött a pozícióharc. A TIB politikamentes és pártsemleges szervezetként alakult meg, amit sajnos mára sokan elfelejtettek. Nem akarok neveket mondani, de tudom, hogy kik azok, akik azért demagógok és mondanak mindig és mindenütt nagyokat, mert a nevüket szeretnék látni az újságban vagy szerepelni akarnak a rádióban és a televízióban.

– Mielőtt bekapcsoltam a magnót, ön azt mondta, hogy sajnálja a vérben forgó szemű, öklüket rázó, megtévesztett embereket, akik mostanában nem egy '56-os rendezvényen megjelennek.

– Ilyen arcokat láttam már a TIB tavaly decemberi küldöttgyűlésén is. Akkor robbantak ki igazán a belső viszályok. Nem tudtam megállapítani, kinek kívül milyen ellentéte van, mert szinte senkit sem engedtek szóhoz jutni. Az ésszerű ellenvetéseket nem hagyták végigmondani. Fogtam magam és tíz perc múlva eljöttem a gyűlésről. Ez már nem az én világom volt.

– Hová vezet, kinek jó ez?

– Többen mondták, hogy nem volt helyes Nagy Erzsébet lemondása az elnöki tisztről, meg az, hogy én is csatlakoztam azokhoz, akik félreálltak. Ez a TIB azonban már nem az a TIB.

– Nem arról van-e szó, hogy egyesek bizonyos pártokhoz, netán a kormányhoz akarnak kapcsolni a TIB-et?

– Szíven ütött a TIB egyik új alelnökének a Magyar Nemzet egyik márciusi számában megjelent nyilatkozata. Azt mondta: nem lehet egyetérteni azzal, hogy a 301-es parcellában prominens kommunista díszsír helyet kaptak. A másik mondata szerint a TIB mindenkor vezetőjének lojálisnak kell lennie a mindenkor kormányhoz. Ki meri patikamerlegesen eldönteni, hogy ki milyen sírhelyre méltó? Egyébként Maléter Pál nincs díszsír helyen. Mindegy, hogy balról vagy jobbról érkezett-e valaki azok közül, akik 1956-ban szabad és független Magyarországot akartak. Ezért áldozták az életüket. Elképesztő, ha valaki a halottak között rangsorolni akar. Pártkonstszenv szerint határozzák majd meg, hogy ki a jó mártír és ki a rossz? Ez iszonyatos vízió. Ezért határolódtam el a TIB új vezetésétől.

– Néhány nappal később felmondó levelet kapott az Orvostörténeti Múzeumban...

– A történelem megismétli önmagát. 1957-ben is meg később is, ha megtudták, hogy Maléter Pálné vagyok, nem volt többé maradásom egy munkahelyen. Gondolom, hogy az elhatárolódás és a felmondás között összefüggés van.

– Ha jól tudom, az Orvostörténeti Múzeumban nettó négyezer forintot kerestem...

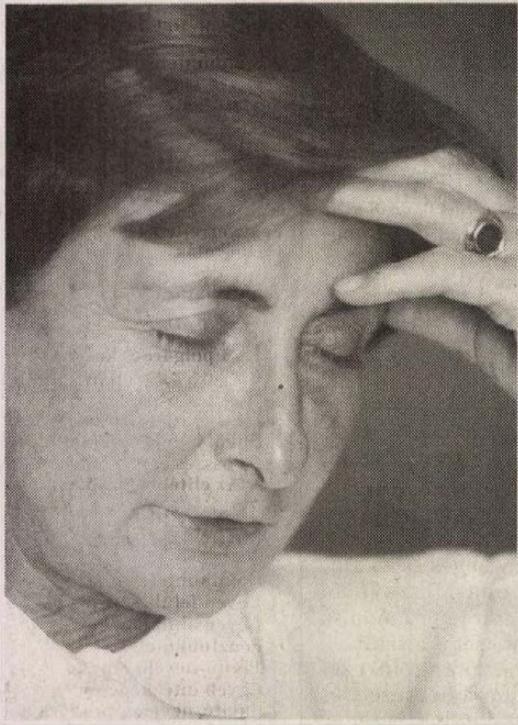
– Igen. Most az '56-os Kutató Intézetben dolgozom, mint könyvtáros. Nagyon jól érzem magam, mert szívesen fogadtak és azt csinálhatom, amit szeretek. Segíthetek 1956 tudományos feltárásiában. Erre tettem fel az életemet.

– Wittner Máriától azt hallottam: 1956-ban ő „nem ezt akarta”. Ezt azért mondta, mert például egy médiatüntetésekön volt '56-osok Göncz elnököt gyalázzák.

– Sok seprűs tüntető Göncz Árpád börtön-társa volt. Nekik tudniuk illene, hogy ő nem apóka vagy mosóporreklám, aminek be akarják állítani. Göncz Árpád politikus elme. A mostani tüntetőknél tudniuk kellene, hogy Göncz Árpád mit kockáztatott 1956-ban. A tüntetések vezetőit kivéve a részvevők persze megtévesztett és megkeresedett, elesett emberek. Égérgettek nekik, hogy kárpótolják őket, de ebből vajmi kevés valósult meg. Nem lehet csodálkozni, ha elveszítik a türelmüket, és szélsőséges célok érdekében fanatizálni lehet őket.

– Mielőtt elkezdtük az interjút, azt mondta, hogy nemrég leltárkönyvet kért egy nyomtatványboltban és mentegetőzött, amikor furcsán néztek önmagára az eladók...

– Amikor meghallották, hogy 1956, el kellett

TEKNŐS MIKLÓS FELVÉTELE

magyaráznom, hogy a kutatóintézet nem az a társaság, amelynek tagjai seprűkkel szoktak felvonulni vagy szobrokat döntögetnek.

– *Eörsi István azt írta, nem hitte volna a Kádár-érában, hogy egyszer majd szégyellnie kell egyes '56-osokat.*

– Nyilván ő is azt érzi egyes '56-os tüntetők láttán, amit én. *Eörsi István* a szívemből beszélt. Harminchárom éven át gyakran kimentem a parcellába, de mostanában nem merek. Nem szeretek szélsőséges és ordító emberekkel találkozni. Hallottam, hogy a Jovanovics-féle emlékműre Dávid-csillagot festettek. Ilyesmit nem akarok látni. Ne adj' isten, egyszer arra megyek ki a parcellába, hogy a férjem sírját is meggyalázzák. Régebben a temetőbe járás politikai kiállás volt.

– *Egyesek, köztük Pongráz Gergely, támadják a férjét. Hogyan éli ezt meg?*

– Minden olyan embert, aki nevet szerzett magának, előbb-utóbb megtámadják. Így járt Maléter Pál is. Amikor még 1983-ban először olvastam Pongráz Gergely könyvét, nagyon meghökkentem. Addig szinte áradt felém az egyszerű emberek szeretete, amely Maléter Pál nagyrabecsülését jelentette számomra. Nem hiszem, hogy félre lehetett volna vezetni ezeket az embereket vagy a többi százazereket, akik becsülték a férjemet. Maléter olyan parancsnok volt, akit a felettesei nemigen szerettek, a beosztottai annál inkább. Maléter nem forrófejű tizenéves volt, hanem nagyon jól képzett ludovikás katonatiszt. Nem egyik pillanatról a másikra határozta el, hogy mit cselekszik. Egyáltalán nem csodálkozom azon, hogy a férjemet támadni kezdte Pongráz Gergely. Ő az az embertípus, amelyik a szélsőséget képviseli. Maléter Pál a szélsőséges emberekkel nem tudott együttműködni. Október 28-án és 31-én és még egy napon a Kilián laktanyában jártam. Tapasztaltam, hogy a férjem már az első napokban látta: a forradalom a nép akaratából van. Azt viszont nem fogadta szívesen, hogy kiképzetlen tizenévesek akarják eldönteni a forradalom sorsát. Maléter úgy gondolta, hogy ez a honvédség, rendőrség majd a később megalakult nemzetőrség dolga. Ha valaki így rágalmozza a szabadságharc kivégzett mártírját, Maléter Pált, az önmagát minősíti.

– *Láttam önt, amikor 1989. október 23-án felavatták az emléktáblát a Kilián laktanya falán. Nagyon érzékenyült volt.*

– Szinte egész 1989 csodálatos volt, pedig tettem, hiszen a Hősök terén százezrek felszabadult arcát láthattam. Amíg nem tettem el az uram, úgy éltem, mint egy hadiözvegy, akinek meghozták a férje halálhírét. Amíg nem láttam a férjem maradványait, élt bennem egy kis reménység, hogy az egész kivégzés talán nem is igaz. Csak az exhumáláskor láttam be, hogy nincs többé remény.

– *Megnyugvást hozott...*

– Valamennyire. Sokáig azt hittem, hogy mint fiatal, jól képzett katonatisztet, Maléter Pált talán kivitték a Szovjetunióba. Volt ilyen. Az igazi eufória az volt, amikor 1989. október 23-án először lehetett kimondani, hogy 1956-ban forradalom és szabadságharc volt. Tíz centivel a föld felett jártam. A forradalomban nemcsak halottak voltak, hanem szép napokat is megéltünk. Az emberek azonos hullámhosszon éltek. Akkor azt hittem, hogy valamit talán tudok tenni az ország érdekében, de rövidesen rájöttem, hogy a hangoskodókat nem tudom túlkiabálni. Október 23-a nekem ünnep, de mostanában furcsa érzések kavarognak bennem. Október 23-án a műegyetemi megemlékezésre leszek hivatalos, hiszen 1956-ban én is egyetemista voltam. Amikor kiderült, hogy a forradalom ünnepe és a köztársaság kiáltásának napja is október 23-án lesz, valami rossz érzés fogott el. Azóta is attól tartok, hogy a forradalom emléke elmosódik. Tudom persze, hogy 1956 a ma hatalmon lévők közül egyeseknek idegen, mert többségüknek nem volt része a forradalomban.